

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Yılmaz Tunç** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

Serhat Eren

Diyarbakır Milletvekili

Anayasa'nın 56. maddesi çevrenin korunmasını hem bir hak hem de bir ödev olarak tanımlar. Ancak son yıllarda çevre hakkını savunmak isteyen yurttaşlar, özellikle kamu yararını gözeterek açtıkları davalarda yüksek bilirkişi, analiz, keşif ve laboratuvar ücretleri nedeniyle hak arama özgürlüğünden fiilen mahrum bırakılmaktadır.

Bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri, 2021 yılında Marmara Denizi'ni endüstriyel kirliliğe karşı korumak amacıyla 18 yurttaş tarafından açılan Ergene Derin Deniz Deşarjı davasında yaşanmıştır. Çevre hukuku ve hak arama hürriyeti açısından kritik bir eşik olarak değerlendirilen bu davada, yalnızca analiz ve ölçüm masrafları için kara testleri kapsamında 296 bin 520 TL, deniz testleri kapsamında ise 1 milyon 200 bin TL talep edilmiştir.

Toplamda yaklaşık 1,5 milyon TL'yi bulan bu masraflar, çevre mücadelesini halkın ulaşamayacağı bir lüks hâline getirmekte, adalete erişim hakkını yalnızca ekonomik gücü olan kesimlerin tekelinde bırakmaktadır. Dahası, çevre ve yaşam savunucusu kurumların dava açma ehliyetleri mahkemelerce keyfi gerekçelerle reddedilmekte, kamu kurumlarının üretmesi gereken veriler dava dosyasına dahil edilmemektedir.

Çevre Kanunu, Anayasa Mahkemesi kararları ve uluslararası çevre hukukunun ruhuna aykırı şekilde gelişen bu uygulamalar, halkın doğrudan yaşam hakkını ilgilendiren çevre mücadelelerini sistematik biçimde baskı altına almaktadır. Bu uygulamanın münferit bir örnek mi yoksa yapısal bir eğilim mi olduğu sorusu, kamuoyunun adalet sistemine yönelik güveni açısından da kritik bir önemdedir.

Bu bağlamda;

1. Çevreyi fütursuzca kirleten şirketlerden düşük cezalar alınırken, bu kirliliğe karşı dava açmak isteyen yurttaşların önüne 1,5 milyon TL gibi astronomik bilirkişi ve analiz ücretleri konulması nasıl bir hukuk anlayışıyla açıklanabilir? Yurttaşlar cezalandırılırken, çevreyi kirletenler neden korunmaktadır?

2. Ergene Derin Deniz Deşarjı davasında kara testleri için 296 bin 520 TL, deniz testleri için 1 milyon 200 bin TL talep edilmiştir. Bakanlığınızın bilgisi dâhilinde, çevre ve halk sağlığını ilgilendiren başka davalarda da bu kadar yüksek veya benzer düzeyde masraf çıkarılmış mıdır? Varsa hangi davalarda ve hangi tutarlarda olmuştur?
3. Anayasa'nın 56. maddesi gereği çevreyi koruma hakkı halkın ortak hakkıyken, bu hakka erişim neden ekonomik güce bağlanmaktadır? Çevreye ilişkin kamu yararı davalarında bilirkişi ve keşif ücretlerinin kamu kaynaklarından karşılanmasına yönelik herhangi bir yasal veya idari düzenleme yapmayı düşünüyor musunuz?
4. Çevre davalarında kamu kurumlarının (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TÜBİTAK, SAİS vb.) ellerinde bulunan bilimsel verileri mahkemelere sunmaması ya da sunmaktan kaçınması Bakanlığınızca bir denetim konusu olarak ele alınmakta mıdır? Bu kurumlar hakkında herhangi bir idari işlem başlatılmış mıdır?
5. Kamuoyunun açıkça etkilendiği çevre tahribatlarında, mahkemelerin re'sen inceleme yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve tüm yükü yurttaşlara bırakması hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmakta mıdır? Çevreyi savunan barolar ve sivil toplum örgütlerinin dava açma ehliyetlerinin reddedilmesi karşısında Bakanlığınızın tutumu nedir?